

AL IV-LEA SIMPOZION DE STUDII CUHUREȘTENE

Dr. *Silviu ANDRIEȘ-TABAC*

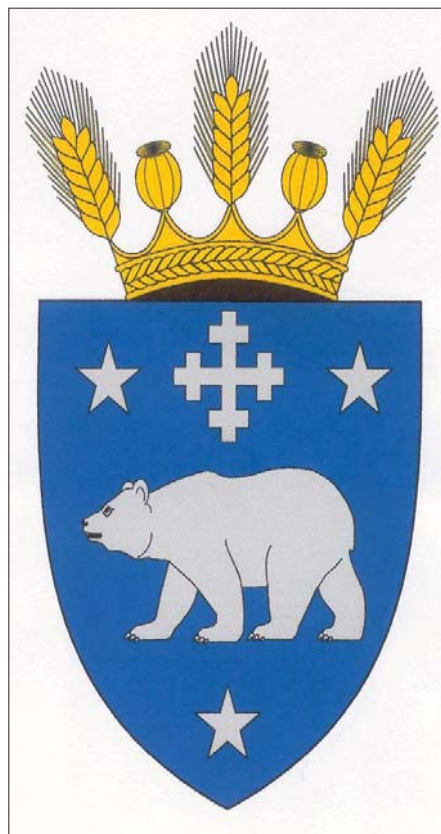
Tradiția simpozioanelor de studii cuhureștene datează din anul 1995 (I – Cuhureștii de Sus, 9 septembrie 1995, al II-lea – Cuhureștii de Sus, 7 septembrie 1996, al III-lea – Chișinău, 20 aprilie 2002)¹. Cea de-a patra ediție, în zilele de 29 și 30 aprilie 2010, a fost organizată de Institutul Patrimoniului Cultural al Academiei de Științe a Moldovei în colaborare cu Asociația obștească „Pro-Cuhurești”, Societatea de Genealogie, Heraldică și Arhivistică „Paul Gore”, Primăria comunei Cuhureștii de Sus, raionul Florești și Liceul Teoretic din Cuhureștii de Sus.

Ședința de comunicări s-a ținut în incinta Liceului Teoretic din localitate pe **29 aprilie**, în prezența a peste 100 de persoane. Solemnitățile de deschidere a simpozionului au demarat cu un cuvânt de salut rostit de directorul liceului Petru Gaiu și un scurt program literar-artistic, prezentat de elevii liceului, sub conducerea profesorului de istorie Silvia Pânzaru. Discursuri de salut au mai rostit primarul comunei Cuhureștii de Sus Valeriu Lupan, preotul-paroh Serghei Graur, președintele Asociației Naționale pentru Turismul Rural, Ecologic și Cultural din Moldova Svetlana Lazăr, președintele Asociației obștești „Pro-Cuhurești” Spartac Chilat și Silviu Andrieș-Tabac, vicedirector științific al Institutului Patrimoniului Cultural și președinte al Societății „Paul Gore”. În sală au fost prezenți primarii Victor Crețu (Cuhureștii de Jos) și Vasile Patrașco (Domulgeni), profesori și elevi, personalități originare din localitate și stabilite la Chișinău.

Aurmat prezentarea a nouă comunicări științifice, din cele 13 preconizate în programul preliminar.

1. Arheologul Sergiu Bodean (I.P.C.), în comunicarea *Monumente arheologice pe moșia Cuhureștilor*, a prezentat rezultatele periegezelor în teritoriul comunelor Cuhureștii de Sus și Cuhureștii de Jos, întreprinse în zilele premergătoare simpozionului (26-28 aprilie) și soldate cu descoperirea a zece așezări aparținând culturii Cucuteni – Tripolie, epocii bronzului, Hallstattului, culturii Sântana-de-Mureș – Cerneahov, evului mediu timpuriu și târziu. Noutatea științifică a acestui demers iese clar în evidență dacă ținem

¹ Silviu Andrieș-Tabac, *Simpozioanele de studii cuhureștene*, în „*Tyragetia*”, XII, Chișinău, 2003, p. 359-360.

Stema comunei Cuhureștii de Sus

cont de faptul că înainte pentru această zonă nu se cunoșteau decât două situri arheologice, semnalate în anii 1950.

2. Arheologul dr. Svetlana Reabțeva (I.P.C.), în comunicarea *Bijuteriile din tezaurul de la Cuhurești*, prin analogii românești și est-europene, a reconsiderat atribuirea funcțională a obiectelor de podoabă din depozitul numit, descoperit în 1958, păstrat azi la Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală și recunoscut ca fiind unul din cele mai importante tezaur numismatice și torentice din secolul al XV-lea pentru spațiul nostru.

3. Juristul dr. Mihai Tașcă (Institutul de Istorie, Stat și Drept al A.Ș.M.), în comunicarea *Subordonarea administrativă a satelor Cuhureștii de Sus, Cuhureștii de Jos, Unchitești, Țipordei și Niculăieni în epoca modernă și contemporană*, a trecut în revistă istoricul tuturor modificărilor teritorial-administrative din secolele XIX-XX, de la general pentru provincia dintre Prut și Nistru până la particular pentru satele din zona de cercetare, constatând efectul destabilizator al numeroaselor intervenții, impuse de situația internațională și voința politică a clasei conducătoare.

4. Istoricul Ala Ceastina (I.P.C.), în comunicarea *Postelnicul Iordachi Frunzetti – proprietarul de la 1817 al Unchiteștilor – și descendența sa*, a

urmărit genealogia familiei Frunzetti (Frunzăt) în epoca modernă, în baza documentelor din fondurile Arhivei Naționale a Republicii Moldova. Dosarele comentate au permis evidențierea unor mecanisme juridice cu caracter matrimonial care funcționau în secolul al XIX-lea în sânul clasei nobililor, dar și a rolului personalității concrete în soarta creșterii și descreșterii patrimoniului familial.

5. Arhitecta dr. Tamara Nesterov (I.P.C.), în comunicarea *Compararea stilistică a reședințelor boierești ale Bogdăneștilor din Cuhureștii de Sus și din Țaul*, a urmărit infiltrarea arhitecturii casei funcționale de tip englez în nordul Basarabiei la începutul secolului XX și, în baza analizelor stilistice ale mai multor conace-parcuri din această zonă, a ajuns la concluzia că, la fel ca și conacul familiei Pommer de la Țaul, conacul familiei Bogdan din Cuhureștii de Sus datează nu din epoca boierului Ioan C. Bogdan (1816-1900), cum se considera până în prezent, ci de la începutul secolului XX, adică din epoca fiului său Vasile I. Bogdan (1859-1912).

6. Criticul de artă dr. hab. Tudor Staviță (I.P.C.),

în comunicarea *Pictorița Natalia Larionova și icoanele pentru biserica „Sf. Treime” din Cuhureștii de Sus*, a vorbit despre valoroasa colecție de artă a Eugeniei Apostolopulo-Bogdan (1857-1915), intrată după moartea acesteia în custodia tutorelui Drăgoiu (Dragoev), iar apoi, în parte, în fondurile Muzeului de Artă din Odesa, unde autorul a descoperit schițele a două icoane (Sf. Teodor Tiron și Sf. Boris), realizate de pictorița Natalia Larionova (1881, Nagaevo, reg. Tula – 1962, Paris) între anii 1906-1912, ca studii pentru fresca interioară a bisericii „Sf. Treime” din Cuhureștii de Sus – ctitoria surorilor Eugenia Apostolopulo-Bogdan și Alexandrina Pommer-Bogdan.

7. Istoricul Petru Vicol (Arhiva Națională a Republicii Moldova), în comunicarea *Contribuții la biografia academicianului Iustin Frățiman*, în baza mai multor documente inedite, a adus noi precizări la biografia cunoscutului istoric al bisericii și fruntaș al mișcării naționale românești din Basarabia, sprijinind ideea lansată în anii precedenți ca Liceul Teoretic din Cuhureștii de Sus să poarte numele ilustrului înaintaș.

Biserica „Sf. Treime” (1913), Cuhureștii de Sus

8. Istoricul Aurelia Cornețchi (Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei), în comunicarea *Un proiect de electrificare a Cuhureștilor la 1937* a prezentat un document din Arhivele Naționale Istorice Centrale din București referitor la intențiile autorităților de electrificare a Cuhureștilor și împrejurimilor în baza dispozițiilor privitor la electrificarea rurală a Regatului României, emise de Consiliul de Miniștri în 1937, și care nu s-au realizat din cauza lipsei de mijloace financiare.

9. Istoricul dr. Silviu Andrieș-Tabac (I.P.C.), în comunicarea *Familia Pommer, ultimii Bogdănești*, s-a referit la biografia mezinei boierului Ioan Bogdan – Alexandra (1861-?) și a soțului acesteia – bancherul Andrei Pommer (1851-1912), ambii apărând pe un tablou din 1909 al cunoscutului pictor rus Boris Kustodiev (1878-1927). Urmărind descendența acestora, autorul s-a oprit asupra mezinei soților Pommer, Ecaterina (1888-?), căsătorită cu ofițerul de marină Nicolai Sablin, cel care datorită serviciului militar efectuat pe iahtul imperial rus „Standart”, emigrării la București după 1917 și detenției în închisorile sovietice și românești este cunoscut din mai multe surse memorialistice, inclusiv prin chipul „bătrânului Amiral” evocat de cunoscutul scriitor și filosof român Nicolae Balotă cu care au fost colegi de celulă.

Celelalte patru comunicări anunțate, care nu au fost prezentate din cauza lipsei participanților, vor intra în culegerea de materiale științifice:

10. Dr. Sergius Ciocanu (Ministerul Culturii), *Hotarele moșiei Cuhareuți/ Cuhurești*;

11. Larisa Svetlicinaia (Institutul de Istorie, Stat și Drept), *Un document fals din secolul al XVII-lea cu referire la Cuhureștii de Sus*;

12. Dr. Varvara Buzilă (Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală), *Eticheta tradițională la Cuhurești*;

13. Pr. Emanuil Brihuneț (I.P.C.), *Pietrele de mormânt ale Bogdăneștilor din Cuhureștii de Sus*.

În sala de ședințe a fost organizată o expoziție de documente din fondurile Arhivei Naționale a Republicii Moldova cu genericul *Cuhurești – file de istorie*, prezentarea căreia se datorează directorului A.N.R.M. Petru Vicol. Expoziția a cuprins documente originale și copii referitoare la hotarele dintre moșiile Cuhureștii de Jos și Cuhureștii de Sus cu vecinii (datând din 1784, 1839, 1894, 1902, 1910), la bisericile „Sf. Mihail și Gavriil” din Cuhureștii de Sus (1849), „Sf. Nicolae” din Cuhureștii de Jos (1885) și „Sf. Nicolae” din Țipordei (1922-1932), la construcția căilor ferate (1894), la Școala de zemstvă din Cuhureștii de Jos (1916) și altele. De un interes sporit s-au bucurat Diploma statutară (уставная грамота) a satului Unchitești (1871)

și harta topografică a satelor Cuhureștii de Sus, Cuhureștii de Jos, Țipordei și Unchitești (1911).

O altă mică expoziție din sala de ședințe s-a constituit din câteva exponate mai spectaculoase descoperite în cadrul periegezelor arheologice.

De asemenea, în holul Liceului Teoretic din localitate a fost desfășurată o frumoasă expoziție istorico-etnografică, realizată cu forțe proprii de profesorii și elevii liceului.

În cadrul simpozionului, reprezentanții IPC, ai Muzeului Național de Arheologie și Istorie a Moldovei, ai redacției revistei „Destin Românesc” și persoane particulare au făcut donații de carte pentru biblioteca Liceului teoretic din Cuhureștii de Sus și pentru cea a Școlii medii incomplete din Cuhureștii de Jos.

În seara zilei de 29 aprilie participanții la simpozion au efectuat o excursie de studiere a patrimoniului arhitectural din satul Cuhureștii de Sus, vizitând Școala Veche (1903), Biserica „Sf. Treime” (1913), Conacul familiei Bogdan (începutul secolului XX), Moara sistematică cu aburi (1905), Depozitul de fermentare a tutunului (circa 1905), – toate edificiile fiind monumente ale arhitecturii și toate necesitând restaurări într-o măsură mai mică sau mai mare.

Ziua de **30 aprilie** a fost dedicată excursiei de studiere a patrimoniului arhitectural și artistic din împrejurimile Cuhureștilor. În cadrul acesteia au fost vizitate: biserica neterminată în stil neobizantin din Cuhureștii de Jos; biserica „Sf. Nicolae”, necropola familiei Hârjeu/ Erjiu din curtea bisericii, precum și cele două conace ale familiei Hârjeu din Napadova; cimitirul cu răstigniri de piatră de la sfârșitul sec. al XIX-lea – I jumătate a sec. XX din Sănătăuca; mănăstirea, schitul rupestru și necropola călugărilor din Japca; biserica de rit vechi din lemn „Sf. Frol, Laur și Ermil” din Cunicea, stejarul lui Ștefan cel Mare și biserica „Schimbarea la Față” din Cobălea; mănăstirea Cușelăuca; mănăstirea și schitul „Sf. Nicolae” din Dobrușa.

Trista concluzie a acestei excursii a fost că patrimoniul nostru ecleziastic, arhitectural și artistic nu se bucură de o protecție adecvată nici din partea autorităților statale, centrale sau locale, nici din partea celor bisericesti, degradând galopant sub ochii noștri. Delăsarea în ruină sau reparațiile curente neadevate duc inevitabil la dispariția oricărei valori și, prin urmare, a oricărei atracții turistice.

În încheiere, vom remarca faptul că cel de-al IV-lea Simpozion de Studii Cuhureștene a fost prodigios din punct de vedere științific, cognitiv din punct de vedere didactic și util din punctul de vedere al perspectivelor valorificării patrimoniului arhitectural și artistic local în țara noastră.